

Radácsi Imre

Az élethosszig tartó tanulás Európában

Bp. 2002

Bevezetés¹

“Öt évvel ezelőtt fogadták el az OECD országok oktatási miniszterei az *>Élethosszig tartó tanulás mindenkinek<* című keretprogramot, melyet oktatáspolitikai alapelvnek szántak. Ezzel kapcsolatban az OECD felkérést kapott, hogy végezzen vizsgálatokat: hogyan legcélszerűbb az élethosszig tartó tanulás stratégiáit a gyakorlatba átültetni. A következő kérdések merültek fel:

- Pontosán melyek az élethosszig tartó tanulás stratégiái, és hogyan különböznek más stratégiáktól?
- Melyek azok a kulcsmozzanatok, amelyeket a gyakorlatba való átültetésnél figyelembe kell venni?
- Az egyes országokban hogyan módosították az oktatáspolitikát annak érdekében, hogy a stratégiákat a gyakorlatba is átültessék?
- Melyek a legfontosabb ismérvei az OECD által elfogadott élethosszig tartó tanulás elvének, s hogy ezek az ismérvek mennyiben különböznek más, az élethosszig tartó tanulás elvét nem támogató stratégiák ismérveitől?
- Az élethosszig tartó tanulás elveit az egyes országok hogyan fogalmazzák és hogyan valósítják meg?

Az élethosszig tartó tanulás és oktatás elve az 1970-es években jelent meg. Az első időkben az elvet egyenlőnek tekintették azzal, hogy a felnőtt lakosságnak lehetőséget kell biztosítani iskolai képzésre az oktatási intézményekben. Amikor 1996-ban az OECD oktatási miniszterei megfogalmazták az *>élethosszig tartó tanulás mindenkinek<* elvét, ennél sokkal átfogóbb megközelítési módra nyílt lehetőség. Ez a megközelítés ugyanis a bölcsőtől a sírig számba vesz minden lehetséges célirányos tanulási folyamatot, amely arra szolgál, hogy az egyén tudását és képességeit fejlessze. Olyan nemzetközi szervezetek, mint az UNESCO vagy az Európai Bizottság, ugyancsak ezt az átfogó megközelítési módot fogadták el.”

---

¹ In: Education Policy Analysis 2001. OECD. Paris 2001. 10p.

Grange Community College- Írországi esettanulmány

Az élethosszig tartó tanulás oktatáspolitikája és az európai unió munkaerőpiaci igényei miatt létesült 1982-ben a Grange Community College. A Grange Community College képzési programjainak hosszú távú koncepcióját az élethosszig tartó tanulás, az ír és az európai gazdaság, valamint a helyi társadalom igényei határozzák meg. A főiskola alapítását követő években sikeres programként lehet meghatározni az ún. Post Leaving Certificate Course-t. A képzési programokban résztvevő és végzett hallgatók a helyi közösségben üzleti, jogi, számítástechnikai, egészségügyi és szolgáltatási területen helyezkedtek el.

A főiskola lehetőséget biztosít olyan felnőtt hallgatók számára is, akiknek szándékukban áll újra teljes idejű /nappali típusú képzésekben résztvenni. Ebben az esetben a V.T.O.S programban vesznek részt (Vocational Training Opportunity Scheme). E program célja az esély megteremtése azon felnőtt munkanélküliek számára, akik hajlandóak magukat átképezni. A képzési programok két évesek és a végzeteket bizonyítvánnyal látják el. A beiratkozás feltételei: fél éves munkanélküliség, 21 év feletti korhatár, Social Welfare támogatásban való részesedés, hitelképesség, Lone Parents Allowance. A képzési programok és valamennyi szükséges taneszköz beszerzése ingyenes, illetve kölcsönözhető. Az alábbi képzési programok közül lehet választani: ír, angol, francia nyelv, matematika, biológia, történelem, számítástechnikai alkalmazások, háztartástan, épületgépészet. A hallgatók két év után választhatnak, hogy tanulmányaikat befejezik, ekkor ún. Leaving Certificate-t kapnak, vagy továbbtanulnak és így, a V.T.O.S. program tantárgyait tanulva, ún. Post Leaving Certificate-t kaphatnak. A V.T.O.S programban való részvétel, esélyt jelent a felemelkedésre. Egyrészt növeli a munkaerőpiacon való elhelyezkedés esélyét, másrészt innen a felsőoktatás irányába is tovább lehet lépni. A legnépszerűbb képzési program az egészségügyi szakszemélyzeti. Ebbe a körbe tartoznak a nővéri, a gyermekvédelmi, az idősgondozási és a mozgássérültek ellátási programok. A Grange Community College végzett hallgatóinak 95%-a helyezkedett el az egészségügyben.

A 90-es években az intézményvezetése a színvonal fejlesztéséről határozott. Egy tanácsadó teamet vettek igénybe, akik együtt dolgoztak egy magas szintű tervező csoporttal.

A tanácsadók elbeszélgettek illetve felméréseket végeztek az intézet fontosabb dolgozóival. Ezt követően irányították a tervező csoport munkáját a környezeti trendek, az intézményi küldetés, az erősségek és a gyenge pontok elemzésében. A pénzügyek területén például a College-nak kiegyensúlyozott költségvetése volt, kevés hitellel. Pénzügyi szempontból viszont gyenge pontja volt a csekély alapítványi vagyon és a rezszi költségek növekedése. A Grange Community College kuratóriuma az intézmény szakmai színvonalának fejlesztési stratégiája és így hazai hírnevének növelése mellett döntött. A kuratórium a college-ot számos cél elérésére hívta fel, beleértve a beiratkozások növelését, a “nagyon versenyképes” kategóriába való besorolás és egyéb minősítések elérését.

A taktikai terv a stratégiai tervezési folyamaton alapult és azt követte. A taktikai terv magába foglalta minden egyes terület céljait és akció terveit – beiratkozások, pénzügyek, stb. A tervező csoport minden egyes területen számításba vette a tervet fenyegető tényezőket, és ahol lehetséges volt, megalkotta az ezeket kezelő másodlagos terveket is. A taktikai terv évente aktualizálható, ahogy az új információk elérhetővé válnak.

Az intézmény először is környezete jelen- és jövőbeli helyzetét, állapotát elemezte. Másodsorban számba vette a legfontosabb forrásokat, melyek jelzik, hogy mit lehet megvalósítani. Harmadsorban, az intézmény megállapította az általános és a specifikus céljait. Negyedszer, az intézmény kiválasztotta a költségek szempontjából a célokat leghatékonyabban elérő stratégiákat. Végezetül a stratégia megvalósítása után következett az intézményi struktúra, az információs rendszer, a tervezés és az ellenőrzés megváltoztatása.

A stratégiai tervezés első lépése a környezet elemzése, mivel a környezeti változások rendszerint új intézményi stratégiákat eredményeznek. A környezet elemzése a következő kérdésekre adhat választ: (1) Melyek a környezet meghatározó trendjei, tartós irányzatai? (2) Milyen hatással vannak ezek a trendek az intézmény működésére? (3) Melyek a legjelentősebb lehetőségek és veszélyek?

A fenti kérdéseket az intézmény minden egyes környezeti tényezője esetében meg kell válaszolni, melyek a következők: az intézmény belső környezete, az intézmény piacai, az intézmény “vevői”, az intézmény versenytársai, a tágabb környezet azon trendjei, melyek hatással vannak az iskolára.

A környezeti elemzésük célja, hogy dokumentált képet kapjanak azokról a legjelentősebb környezeti változásokról, melyekre az intézményi célok, stratégiák, struktúrák és rendszerek kialakításakor tekintettel kell lenniük.

A környezet vizsgálatából a tervezők számtalan – további vizsgálatokat igénylő – veszélyt és lehetőséget tudnak kiolvasni. Valamely környezeti veszély egy olyan trend, vagy lehetséges esemény, amely sértheti, akadályozhatja magát az intézményt vagy egyik programját, hacsak az intézmény nem tesz ellene valamit.

A Grange Community College környezetvizsgálata a következő veszélyeket jelezte:

1. A piaci környezet esetében azt találták, hogy a legtöbb hallgatójuk azokról a területekről jöttek, ahol a munkanélküliség a legnagyobb volt.
2. Az intézményt körülvevő közösség környezetével kapcsolatosan azt látták, hogy a helyi közösség igényli a főiskolát és tovább alkalmazza a hallgatókat és folytatja az egyes hallgatói projektek támogatását.
3. A versenytársakat illetően a tisztségviselők úgy vélekedtek, hogy elismert főiskolákkal versenyeznek, mint a Sligo, a Cork és a Dublin. A Grange szerint ezek az intézmények agresszívebbekké válnak majd a hallgatókért folyó versenyben.
4. A makrokörnyezetből a gazdasági környezet kedvező változásait tartották megfelelőnek.
5. A legsúlyosabb veszélyek – melyekre a Grange Community College-nak állandóan figyelnie kell és fel kell készülnie a rájuk való válaszára – azok, melyek potenciálisan komoly hatást gyakorolnak az intézményre és nagy valószínűséggel bekövetkeznek. A kevésbé súlyos és kevésbé valószínű fenyegetések figyelmen kívül hagyhatók. Az intézménynek figyelnie kell az olyan veszélyeket, melyeket a versenytárs főiskolák jelentenek, de ezekre nem szükséges terveket készíteni.

A veszélyek azonosítása és osztályozása alapján a főiskola meg tudja határozni, hogy mely környezeti fenyegetéseket kell folyamatosan figyelnie, melyekre kell terveket készítenie és melyek hagyhatók figyelmen kívül.

A lehetőségek elemzése potenciálisan még fontosabb, mint a veszélyeké. A veszélyek sikeres menedzselésével az intézmény sértetlen maradhat ugyan, de nem növekszik. A lehetőségek sikeres menedzselése által az iskola óriási lépéseket tehet előre. A marketing lehetőség olyan dolog, melyben az intézmény valószínűleg meghatározó versenyelőnyt élvez.

A Grange Community College számos marketing lehetőséget állapított meg:

1. A piaci környezetben a Grange megvizsgálta a munkáltatókat és azt találta, hogy az egészségügyi szakvégtzettséggel rendelkezők iránti kereslet – különösen az alkalmazott területeken – igen erős.
2. Az intézményt körülvevő közösség esetében azt észlelték, hogy mind a törvényhozás, mind a kormányzat tovább folytatja a kis főiskolák ösztöndíjakkal való támogatását.
3. A versenyszférában a Grange megállapította, hogy földrajzi elhelyezkedését illetően kedvező közelségben van a városi agglomerációhoz és nem túl messze a fővárostól.

Az egyesült királysági esettanulmányok

A szigetországban a kötelező iskolai tanulmányok időszaka az 5-16 év. Az angol (walesi és északír) oktatási rendszer alapvető intézménye az iskolai tanulmányok lezárását jelentő, 16 éves korban kötelezően teljesítendő ún. GCSE alapvizsga. A diákok egy része (mintegy harmada, évfolyamonként kb. 300 ezer tanuló) folytatja tanulmányait az egyetemre felkészítő, az ún "A"-level vizsgával záródó felső középiskolai szakasszal, amelyben *nagy óraszám*ban készül választott szakjának (szakjainak) elsajátítására. Az "A"-level vizsga egyben az egyetemi felvételi, színvonala némileg meghaladja a hazai szaktárgyi érettségi követelményeket. Az állami iskola mellett nagy számban vannak alapítványi, magán ill. egyházi finanszírozású iskolák is.

“Az a tény, hogy a tanári az angol iskolában kényelmes ülőalkalmatosságokkal berendezett, lényegében üres tér, amely csak tea és kávé fogyasztásra és beszélgetésre szolgál; az a tény, hogy a tanterem falait vonzó tarkabarkaságban feladatokkal, gyermekmunkákkal, instrukciókkal, rajzokkal, építészeti modellekkel, fű-fa-virággal tapétázzák ki és nem a periódusos táblázat és a nemzet nagyjai porosodnak ott évtizedekig; az a tény, hogy az órák kilenckor kezdődnek és sok iskolában nincs csengetés -, bizonyára mind-mind hozzájárul ahhoz a nehezen megfogalmazható érzetbéli különbséghez, amely végül is azt üzeni, hogy a tanteremben nem egymásnak feszülő elcsigázott felnőtt és fiatal harcosok várják a mérkőzés végét...”²

Ayr Community College-Skócia

(A jövő vagy a jelen iskolája ?)

Az Európai Szociális Alap (European Social Fund-ESF) a négy strukturális alapok egyike. Célja hogy az Európai Unió régióin belül csökkentse az élethelyzetek közötti különbségeket:

- a munkanélküliség csökkentésével
- a foglalkoztatottak jártasságának/képztségének fejlesztésével
- hanyatló ipari illetve vidéki terület fejlesztésével
- alacsony fejlettségű gazdasági terület fejlesztésével

Az Ayr Community College intézményei Ayrshire városban a Dam Parkban található. Az 1990 években az Európai Unió támogatásával, elsősorban Ayrshire közigazgatási körzetében lakók széleskörű szakképzése illetve képzése/átképzése érdekében létesült. A Dam Park ad otthont a főépületnek, az újonnan épült –szintén a főiskolához tartozó- Ayrshire Információs Technológiai központnak, valamint egy melléképületnek, amely a Paisley Egyetemhez tartozik, ún. társfőiskolai státusszal. A feladatellátás kiegészítéseként létesült még két további épület Cumnockban a Caponacre birtokon (Ayr College East) illetve Girvanban (Ayr College South). Az Ayr Community College hallgatói támogatást nyerhetnek az ESF-től. Különös tekintettel azokra, akik a hallgatói státuszukat megelőzően munkanélküliek voltak.

---

² <http://www.c3.hu/~mediaokt/>

Ezen a területen a főiskola az alábbi módon tudja támogatni a hallgatóit:

- tanulmányi ösztöndíjak
- útiköltség térítések (főiskola-lakhely viszonylatban)
- gyermektartási támogatások

Az Ayr Community College-ban elsősorban munkanélküliek átképzése folyik. Ahhoz, hogy a jelentkező elnyerje a hallgatói státuszt, illetve részesüljön a főiskola juttatásaiból az alábbi feltételek egyikének kell megfelelnie:

- rokkantság (nem feltétlenül kell orvosilag igazolni)
- egyedülálló szülői helyzet
- anyanyelve nem az angol
- írás, olvasás, matematikai ismeretekben fejlesztésre szorultság
- belvárosi vagy külvárosi kertes házi környezetben lakik
- földrajzilag elszigetelt lakóterületen lakik
- büntetett előéletűség
- munkavilágába való visszatérés pl. a gyermekgondozást illetve rokon ellátást követően
- olyan foglalkozás választása, ahol valamelyik nem (nő, férfi) van túlreprezentálva
- szenvedély betegség (alkohol, kábítószer)
- hajléktalanság
- korai iskola elhagyó (12-16 év között)
- jelenleg illetve korábban szezonálisan vállalt munkát
- közvetlen családi környezetében van munkanélküli
- hátrányos helyzetű (oktatását tekintve)

Az Ayr College többszintű, végzettséget minősítő rendszerrel rendelkezik ezek: (Access, General Scottish Vocational Qualification, Higher National Diploma, Higher National Certificate, Higher Still, National Certificate, Scottish Qualifications Authority Awards, Scottish Vocational Qualification). A hallgatók választhatnak a nappali illetve a részidejű képzések között. A képzési programokat előzetesen a helyi gazdaság, az iskolák, és a felsőoktatás meghatározó szereplőivel egyeztetik.

Az intézmény az ún. Flexible Learning Unit illetve a Learning Support szervezeti keret segítségével gondoskodik a megfelelő tanulmányi környezetről. Az elmúlt években került bevezetésre a tengerentúli hallgatók számára biztosított képzések széles skálája. Ezen hallgatók legnagyobb része, ebben az intézményben szerzi meg az egyetemi továbbképzéséhez szükséges minősítést.

Az Ayr College több kormányzati kezdeményezést is megvalósít. A főiskola piaci tevékenysége közvetlen kapcsolatban áll a helyi gazdaság és kereskedelem meghatározó szereplőivel. A piaci tevékenységet koordináló vezetőség feladatköréhez tartozik, olyan speciális képzési programok kidolgozása, amely találkozik a helyi gazdaság és kereskedelem igényeivel. Ezek a képzési programok általában rövid idejűek és testreszabottak.

A főiskola intézményei mind a tanulás mind a kikapcsolódás számára lehetőséget biztosít: könyvtára, ebédlője, tanulási központja és gyermekgondozása révén. Az újonnan elkészült Ayrshire Információs Technológiai központ felépítéséhez, felszereléséhez hozzájárult az Európai Unió (*European Regional Development Fund, ERDF- Western Scotland Objective 2 1997-1999 Programme*). Az új épületben ölt testet a kormányzat oktatáspolitikai célkitűzése: társadalmi integráció és versenyképesség- és a leszakadó rétegek esélyegyenlőségének biztosítása. Az új központban az alábbi területen folyik képzés: számítástechnika, üzleti ügyek, hivatali ügyek és művészeti ügyek. Az információs technológiai jártasság fontosságával valamennyi hallgatónak lehetősége van a számítástechnikai képzésbe programon kívül, érdeklődésének és szükségletének megfelelően bekapcsolódni. Ennek megfelelően valamennyi hallgató korlátlan Internet hozzáféréssel rendelkezik.

Az új négy emeletes épület legfelső szintjén helyezkedik el a Művészeti és Grafikai Stúdió. A stúdióban kapott elhelyezést a fotógrafikus műhely, ahol a hallgatók megismerkedhetnek a fénykép előállításának hagyományos és legmodernebb, digitális technológiájával. A művészeti szak két olyan tanteremmel rendelkezik, melyekben a legújabb generációs Apple Macintosh számítógépek segítségével ismerhetik meg a számítógépes grafikai szerkesztés illetve a számítógépes tervezés (CAD) ismereteit.

Az épület első és második emeltén kapott elhelyezést az üzleti, a hivatali és a számítástechnikai szak tantermei. A multimédia és a számítástechnikai laboratóriumot 111 legújabb generációs Pentium számítógéppel szerelték fel. Valamennyi számítógép rendelkezik online kapcsolattal, így lehetőségük nyílik az Intranet és az Internet illetve az elektronikus levelezés használatára. Ugyancsak hasonló számú és minőségű számítógépekkel látták el az üzleti és a hivatali szak tantermeit.

Az új épület földszintjén pedig olyan tantermeket, előadó helyiségeket találhatunk, ahol a legmodernebb eszközök segítségével lehet megrendezni hagyományos és videó konferenciákat. A legújabb generációs információs és kommunikációs technológiák támogatják az új szakképzési projektek és programok megtervezését.

A főiskola rekonstrukciója és új épületeinek kivitelezése, már a legújabb kor kihívásainak kíván megfelelni. Ebben a változatban az iskola a tudás köré szerveződik, intézményét és az egész rendszert ennek szolgálatába állítja. Mindennél fontosabb a tanulók tudományos felkészítése, művészi és egyéb képességeik ápolása. A kísérletezés és az innováció egyenesen követelmény. A speciális tantervek virágzanak, csakúgy, mint a képességek felmérésének és elismerésének újszerű formái. A képzés nagy megbecsültségnek örvendő légkörben zajlik, ahol a minőségi normák és nem a mérhető eredmények alkotják az ellenőrzési módszereket. Sok forrás bevonása szükséges, ám feltehető, hogy a források felhasználását szigorúan a minőség oldaláról megközelítve ellenőrzik is. A tanárok és más szakemberek elkötelezettek hivatásuk mellett, a tanulói csoportok kicsik, és a tanulás olyan környezetben folyik, amely lehetővé teszi a személyiség folyamatos fejlődését, a csoportos tevékenységeket és a hálózatok kialakulását. Ebben a környezetben kifejezett hangsúlyt kap az oktatással kapcsolatos kutatás és fejlesztés. A számítógépeket széles körben használják más, régi és új oktatástechnikai eszközök mellett. Az iskola legtöbbje kiérdemli a "tudásközpontú intézmény" címet, mindemellett megvalósítja az élethosszig tartó tanulás programját, az erős egyenlőség tudattól vezérelve. Szoros kapcsolatok alakultak ki az iskolák, a felsőfokú oktatási intézmények, a média intézményrendszere és más vállalkozások között.

Hertford Regional College

A regionális főiskola Hertfordshire megye nem egyetemi szintű képzését hivatott ellátni. Széleskörű képzési kínálatával, több száz hallgató számára teszi lehetővé az át- illetve továbbképzést. A főiskola a hasonló profilú intézmények minősítési tábláján a hetedik helyet foglalja el. Két fiók intézménye a Ware és a Broxbourne főiskola. E két iskola otthont ad a kikapcsolódni illetve sportolni vágyó hallgatóknak. A broxbourni főiskola diákcentruma 2000 májusában nyílt meg. Az épületben van sportolásra alkalmas tornaterem, uszoda, teniszpálya illetve kávézó. Hasonló diákcentruma van a Ware-i főiskolának is, azzal a különbséggel, hogy itt nem a főiskolán belül található a sportolásra alkalmas terem, hanem egy különálló épületben a Wodson Park Sport Centrumban.

Képzési kínálatát széleskörű szakképző jellegű kurzusok biztosítják. Ezek közé a következő képzések tartoznak: számítástechnika, e-learning, könyvtár, fodrász és kozmetika, gyakorló étterem, gépipar és technológia, művészet, tervezés illetve média. A számítástechnikai képzés során több mint 1000 munkaállomás és több speciálisan felszerelt információs technológiai laboratórium áll rendelkezésre. A főiskola több learndirect és UK-online központot üzemeltet. Ezekben a központokban lehetőség van valamennyi korosztály számára az Internet használatára és más számítógépes képzésekben való részvételre. Mind Ware-ben, mind Broxbourne-ban van könyvtár, amely széleskörű lehetőséget biztosít az alapvető információszerzés mellett a tanulásra is. A folyóirat-olvasás mellett kézikönyvtár, kölcsönző részleg és számítástechnikai különterem gondoskodik a tanulók CD-ROM illetve Internet használatáról. A könyvtár a Hertfordshire főiskolai és egyetemi könyvtárak hálózatához tartozik. Három nagy és jól felszerelt fodrász szalon és négy szépségápolási szalon gondoskodik a fodrász és kozmetikai képzésről. A vendéglátás területén tanulók képzésükhöz külön támogatást kapnak a vendéglátóipartól. A képzés céljára épített konyhákban és pékségekben lehet megszerezni a szakács illetve a pék szakismeretet. A vendéglátói szakon egyebek mellett a diákok megtanulják az ezüstnemű terítési szokásait, a gyorséttermi kiszolgálást. Mindez olyan gyakorló étteremben történik, ami valóságos étteremként funkcionál.

A gépipari és technológiai képzés a régió legfejlettebb oktatói/képzési kapacitással rendelkezik. Hatalmas oktatói gyárcsarnokkal, elektromos felszerelésekkel, festő és dekorációs műhelyekkel van ellátva. A gyakorlócsarnok olyan nagy méretű, hogy benne egy normál nagyságú lakóházat is el lehetne helyezni. Mindezek mellett a képzésekhez rendelkezésre áll autó-motor szerelőműhely, kézműves műhely, speciális telekommunikációs szaktanterem, valamint egy információs technológiai központ, ahol a számítógép szervizelésétől kezdve a hálózatokon keresztül a szoftver mérnökséget lehet megtanulni.

Az előadó-művészeti, művészeti, ruhatervezési illetve média képzéseknél speciális stúdiók biztosítják a rugalmas előrehaladást. Ezen képzések esetében olyan különleges oktatástechnikai eszközöket alkalmaznak, mint a legújabb generációs Apple Machintos számítógépeket, TV, és hangmérnöki stúdiókat, szerkesztési felszereléseket, táncstúdiókat, valamint két színjátszásra alkalmas színpadot a megfelelő világítással és elsötétíthető nézőtérrel. Mindezek mellett a legkorszerűbb fotográfiai felszerelések, és hagyományos sötétkamrák biztosítják a korszerű fotós képzést.

Schleswig-Dél-Jylland eurorégió

“Az eurorégió fogalmat akkor használjuk, amikor egy olyan területet akarunk megjelölni, ahol a kölcsönös interregionális, vagy határokat áthidaló gazdasági, szociális, kulturális illetve más jellegű együttműködések léteznek kettő vagy több állam, illetve a helyi önkormányzatok között. Az eurorégió behatárolt földrajzi terület, amely két vagy több ország által határolt területét foglalja magába, és amelyek megállapodtak abban, hogy összehabgolják tevékenységüket a határmenti térségek fejlesztése érdekében. Az ilyen kezdeményezések hatására az Európai Unióban egyre jobban erősödik az ún. euroregionális szemlélet. A szemlélet szerint a jövő Európája nemcsak a nemzetállamok Európájaként, hanem azonos gazdasági érdekeltégű (határmenti) területekből kialakított régiók Európájaként is értelmezhető. Egy országhatárokat áthidaló eurorégió alkalmas lehet államokon belüli és államok közötti eddig meg nem oldott konfliktusok kezelésére.”³

A regionális felsőoktatási együttműködés legkidolgozottabb európai modelljével az északi régió rendelkezik. A kölcsönösen érthető nyelv és a kulturális azonosságok hozzájárulnak ahhoz, hogy a Balti-tenger és az Észak-Atlanti óceán által határolt országok (Dánia, Finnország, Izland, Norvégia, Svédország) együttműködési modellt mutatnak Európa más országának. A történeti fejlődés szoros politikai együttműködéshez vezetett. 1971 óta évente többször tanácskozik az ún. Miniszterek Északi Tanácsa testület. Az együttműködésük alapját közösen kidolgozott értékrendszer határozza meg az ún. Északi értékek. Ez lényegében három pilléren nyugszik:

- belső együttműködések
- Európai együttműködések (az EU működési rendje és az EU gazdasági területe határozza meg)
- a közös határral rendelkező területek együttműködésén

Az északi kezdeményezés a felsőoktatás területén modell értékű nyitottságot eredményezett az oktatási folyamat, a kutatás, a mobilitás valamint az oktatáspolitikák és az oktatási intézmények koordinációjának területén.

---

³ Süli-Zakar István 1997: Eurorégiókról dióhéjban. Bp. 52-53. o

1987 óta a Miniszterek Északi Tanácsában rendszeresen találkoznak miniszterek és más vezető oktatáspolitikusok. A felsőoktatás területén operatív bizottság működik (HOGUT), amelybe minden ország két tagot delegál, egyikük a kormányzatot képviseli, másikuk pedig az intézményt. A felsőoktatás északi együttműködését számos nem kormányzati érdekeltségű szervezet és a regionalitásra specializálódott szerveződések támogatják.

Létezik egy kisváros a dán-német határon, amely egy közép-európai számára aligha lehet ismert, sőt nevének kiejtése is sok gondot okoz. A városka neve: Ábenrá. A dánok városuk nevét a hivatalos iratokban, közlésekben Aebenraá-ként jegyzik. Németül a település neve: Apenrade.

Aabenraa 25 kilométerre fekszik a dán-német határtól. Az országhatár az első világháborút lezáró Párizs környéki békeszerződések nyomán keletkezett. A XII. századtól 1864-ig a határvonaltól északra és délre fekvő 60 kilométeres sáv a schleswigi hercegségként önálló jogi státusszal rendelkezett a dán korona fennhatósága alatt. Az 1864-es porosz-osztrák háborút lezáró bécsi béke nyomán a terület Schleswig-Holsten tartomány néven Poroszország, illetve később Németország része lett. Az első világháborút lezáró versailles-i békeszerződés népszavazásra kötelezte Németországot az észak-schleswigi területen. Az 1920-ban megtartott népszavazás 75%-os többséggel Dániához való csatlakozás mellett döntött. A terület déli részén élő német lakosság ugyanakkor Németország mellett voksolt. Az en bloc népszavazás eredményeképpen olyan német többségű schleswigi települések kerültek Dániához, mint Tondern és Apenrade. Ez a népszavazás határozta meg a máig érvényes dán-német országhatárt. A békeszerződés igazságtalanságának következménye lett a máig tartó szívós verbális-mentális küzdelem. Ugyanazt a régiót a németek Észak-Schleswignek, míg a dánok Sonderjyllandnak, Dél-Jütlandnak nevezik.

A régió történetéből következik, hogy a határ mindkét oldalán jelentős számú nemzeti kisebbség él. A dániai németek száma 20-25 ezer főre becsülhető, míg a németországi dánoké 50-60 ezerre. Amikor Észak-Schleswig Dánia része lett, a dán kormány és törvényhozás széles körű jogokat biztosított a német kisebbség számára, elsősorban az oktatás területén.

A második világháborút követően a német kisebbség hűségnyilatkozatot tett a dán állam és az uralkodóház mellett. 1955 tekinthető a kisebbségi kérdés rendezésének éveként, ugyanis ebben az évben írták alá a bonn-koppenhágai nyilatkozatot. A német intézményrendszert

erősíti az aabenraai központi könyvtár, a települési és iskolai könyvtárak, az oktatási rendszer (tizenkét német magánsikollával, gimnáziummal és egy community college-al)

A németországi dánok létszámát körülbelül 50-60 ezer főre tehetjük, ez a lakosság 8-10 százalékát jelenti. Számuk többszöröse a dániai németeknek, mégis intézményeikben sokkal "szegényesebbek." A németországi dánok csúcsszervezete a Sydslesvigs Forening – a Dél-Schleswigi Egyesület – huszonkilenc, főleg kulturális egyesületet és szövetséget tömörítő szervezet. A németországi dánok intézményei csaknem annyira gazdagon strukturáltak, mint a határ túloldalán élő németeké. Központi városuk Flensburg, ahol 53 közoktatási intézmény, központi könyvtár és egy felsőfokú szakképző intézmény mellett egyetem is működik. 1997-ben amikor jogilag is bejegyzésre került volna a Schleswig-Dél-Jylland eurorégió, akkor a Dániában a határmentén élő dán polgárok élőlánccal tiltakoztak a jogi procedúra ellen. Ugyanakkor a mindennapi életben ezzel teljesen ellentétes folyamat zajlik - például az összehangolt környezetvédelem, árvízvédelem, a helyi lakosság ingázása, a kölcsönös foglalkoztatás, sőt az ideiglenes letelepedés a határ mindkét oldalán esetében.

Az EUC Syd regional college

Dél-Jyllandban több város (Aabenraa, Haderslev, Tonder és Sønderborg) community college intézményi összefogásából született 1994-ben a legnagyobb dán felsőfokú szakképző központ az EUC Syd. Az intézmény önállóan gazdálkodik éves költségvetése megközelíti a 300 millió dán koronát. Tanulmányi programjában 3000 nappali tagozatos és 6000 részképzéses hallgató vesz részt. A központ tevékenységének 76%-t a Dán Oktatási és Kutatási Minisztérium, 24%-át pedig más állami és magán intézmények (Munkaügyi, Közlekedési és Hírközlési illetve a Külügyminisztérium, Európai Unió, Világbank, dán magán cégek) finanszírozzák. A központ képzési programjai szorosan illeszkednek az üzleti élet, a kormányzat, a megyék és a helyi önkormányzatok, szakmai szervezetek mellett a nemzetközi szervezetek elvárásaihoz, igényeihez.

Szakértői az alábbi területen rendelkeznek kiemelkedő tapasztalattal: oktatási gazdálkodás, humán erőforrás-fejlesztés, regionális fejlesztés, vendéglátóipar, energia gazdálkodás és üzemgazdaságtan.

Az EUC Syd hallgatói többféle és szintű tanulmányi programokba kapcsolódhatnak be: előkészítő szakképző, szakképző, középfokú és felsőfokú (távoktatási, posztgraduális).

Az előkészítő szakképző tanulmányokat a kötelező oktatásból kilépők (16 és 17 évesek) választhatják. E képzési program három célt követ:

- a./ "hídépítés"
- b./ EGU-szakképző alapozó program
- c./ szabad szakképző tanulmányok

Az ún. "hídépítési" programba azok a hallgatók kapcsolódhatnak be akiknek még nincs érettségijük, de az a céljuk, hogy ezt megszerezzék és továbbtanuljanak műszaki főiskolán illetve kereskedelmi főiskolán. A program tevékenységi területére többféle irányvonal jellemző:

- a 10. évfolyamot végzettek számára lehetőséget biztosítani az érettségi megszerzésére illetve a továbbtanulásra
- 4 hetes gyakorlat a szakképző főiskolán illetve a gimnáziumban
- TEK-10: vegyes osztályok a 10. évfolyamot végzők és az első évfolyamos műszaki szakképzésben résztvevőkkel
- MERK-10: vegyes osztályok a 10. évfolyamot végzők és az első évfolyamos kereskedelmi szakképzésben résztvevőkkel
- GYM-10: vegyes osztályok a 10. évfolyamot végzők és az első évfolyamos gimnáziumi oktatásban résztvevőkkel
- Speciális "hídépítési" tanfolyamok (1 év műszaki főiskolán)

Az utóbbi tanfolyamok tantárgyait az üzemmérnöki illetve építőmérnöki képzésekből állították össze.

Ezek a következők:

- anyagok kiválasztása
- környezet és élővilág

- építkezés
- diagram értelmezése
- hegesztés és anyagfeldolgozás technikái
- feldolgozás technikái
- gyáripari termékek
- információs kommunikációs technológiák

A foglalkozások keretében az osztály szolgál, ezen belül munkacsoportok illetve egyéni beosztások jellemzők. A tanulási idő legnagyobb részét a gyakorlati foglalkozások adják, melyeket elméleti és általános tárgyak segítik, mint például a dán nyelv, matematika és idegen nyelvek.

A 4 hetes gyakorlati képzések közé az alábbiak tartoznak: fodrászat, kozmetika, vendéglátóipar, építőipar, szállítmányozás, logisztika. Mindezek mellett bevezető tanulmányokat lehet felvenni a főiskolai tanulmányokhoz.

Az EUC Syd (Vocational Centre of Southern Jutland) felsőfokú képző központjának Sondenborg város ad otthont. A sondenborgi műszaki főiskola tulajdonképpen regionális főiskolai funkciót lát el. Az EUC Syd Dánia negyedik legnagyobb műszaki főiskolája, amely Dél-Jütland megye felső- és középfokú szakképzésének ad otthont. Kihelyezett tagozatai Sondenborgban, Aabenraaban, Haderslevben és Tonderben működnek. A tanulási programok általános jellemző vonásaként említhető meg a nemzetközi környezet kihangsúlyozása. Ezt leginkább az jellemzi, hogy bizonyos szakokon, mint például a divattervező, az információs kommunikációs, valamint az elektronikai technológián a képzés nyelve az angol és a dán. E képzési programok két évig tartanak. Minden egyes épület többféle Internet kávézóval illetve könyvtárral felszerelt, ahol a hallgatóknak lehetőségük van az önálló tanulás mellett a legkorszerűbb ismeretek elsajátítására. Erre leginkább a sondenborgi képző hely kínálja a legtöbb alkalmat, hétköznaponként este 10 óráig lehet igénybe venni szolgáltatásaikat.

Az EUC Syd valamennyi hallgatójának külföldi részképzési lehetőséget is biztosít, ami lehet az Európai Unión belül, vagy valamely EFTA tagországban. Az intézmény konzultációs csoportja olyan különleges kezdeményezést indított el, ami már megfelel a legújabb kor kihívásának. Nemcsak egy kis ország, multikulturális területének továbbképzését látja el,

hanem a fejlődő területek (Ázsia, Afrika, Közép-és Kelet Európa) oktatásfejlesztéséhez is tanácsokat szolgáltat.

Az EUC Syd tanácsadó szolgálata az alábbi főbb területekre terjed ki:

- oktatásfejlesztés
- humán erőforrás fejlesztés
- nemzetközi oktatásfejlesztési tanácsadás
- tehetségkutatás
- regionális fejlesztés
- vendéglátóipar

Az *oktatásfejlesztés* területén a legfőbb célok közé tartozik a tapasztalatszerzés bővítése, elsősorban a szakképzés területén. Mindezek hatást gyakorolnak a főiskolai oktatás fejlesztésére, a tanítás-tanulás módszertanára, a főiskola-ipar együttműködésére, mind nemzeti, mind regionális, mind helyi szinten. Módszereit az alábbiak jellemzik:

- a szakképzés elemzése
- oktatási konferenciák és szemináriumok szervezése
- közhivatalnokok és oktatók továbbképzése
- tanácsadó szolgálatok
- publikációk és értékelések készítése

Az oktatásfejlesztés módszereit további hat területre lehet felosztani illetve fókuszálni:

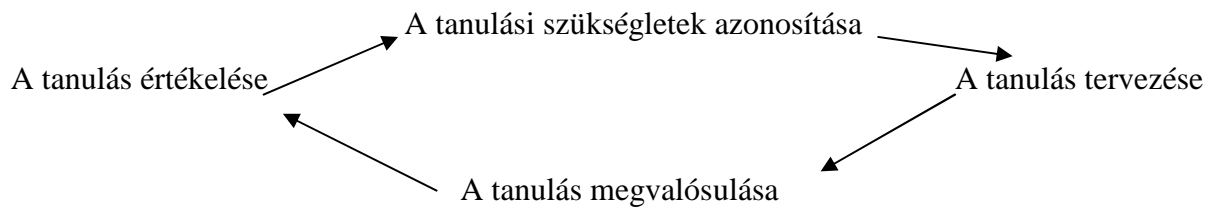
- stratégiai tervezés
- pedagógiai tervezés
- minőség tervezés
- személyi tervezés
- együttműködések és a piac tervezése
- tevékenység tervezése

Az oktatásfejlesztési tevékenységet a következő szervezetek támogatják: Európa Tanács, PHARE, EU-KÍNA, Világbank, Dán külügyminisztérium. E programban a következő

országok vesznek részt: Albánia, Lengyelország, Magyarország, Makedónia, Szlovénia, Törökország, Uganda.

A *humánerőforrás fejlesztés* legfőbb célja, hogy olyan irányba terelje és befolyásolja a diszciplínákat ahol a szervezetek, intézmények képesek növelni sikeres működésük gyakorlatát. E cél a tanulásra illetve ismeretszerzésre irányuló szervezetek koncepcióját tükrözi. Az információ bővülése, a világméretűvé váló kommunikáció, a versenyhelyzetek alakulása merőben technikai alapú és időben meglehetősen rövidtávú folyamat. A versenyhelyzet előnyének illetve megőrzésének egyetlen alkalmas eszköze az lehet, ha a tanulási folyamat gyorsabb és kreatívabb.

Az EUC Syd a következő módon jelenítette meg a maga humánerőforrás fejlesztési koncepcióját:

Csehországban az Európa Tanács és a PHARE programiroda támogatásával valósult meg egy hasonló modellt követő kezdeményezés. E program az ún. Qualification Needs Analysis elsősorban a magánvállalkozások területén. A program keretében az EUC Syd tanácsadó testülete folyamatos értékeléseivel, ellenőrzéseivel működőképes gyakorlattá tette a humánerőforrás fejlesztés fenti elméletét. Hasonló kezdeményezések valósultak meg Oroszországban, Dél-Afrikában és Ugandában.

A dániai *SouthNet* együttműködést 1998-ban hozta létre a Vocational Education Centre of South Denmark (EUC Syd), valamint az odensei műszaki főiskola. A *SouthNet* szerveződés olyan konzultációs testület ahová meghívást kapnak az egyetemek és az önkormányzatok projekt felelősei. A szerveződés elsősorban a helyi igényekből származó projekt tervekhez keres támogatókat illetve a megvalósításához szükséges stratégiák kidolgozásában vállal szerepet.

Ausztráliában igen széles a nem egyetemi szintű képzést adó, felnőttközponitú harmadfokú képzési rendszer. A rendszer legmeghatározóbb eleme az a 74 darab TAFE (Technical and Further Education) néven működő főiskola, melyeket a kormány hozott létre, és amelyek több, mint száz felsőoktatási intézmény területén működnek. A rendszer nagyban hasonlít az Egyesült Államokban és Kanadában működő Community Colleges (közösségi főiskolák) rendszeréhez. A tanfolyamokon igen széles választék, a tanulók sok szakma közül választhatnak a legkülönbözőbb képzési szinteken. A programok egy része országosan elfogadott minősítést ad, másik részük nem. A programok több különböző oktatási célt szolgálhatnak, ennek megfelelően elérendő cél lehet a teljes körű, minősített szakmai képzés megszerzése, a szakismeretek felfrissítése, az alapfokú oktatás egyes hiányosságainak bepótlása, az egyetemi tanulmányokra való felkészülés vagy egyszerűen a hobbinak szánt, pihentető tanulás.

A főiskolák földrajzi elhelyezkedése igen változatos, nappali, esti és levelező szakokon is kínálják tanfolyamaikat. A legtöbb hallgató esti tanfolyamokra iratkozik be, itt az átlagos részvételi óraszám hallgatónként évente 200 óra. A főiskolák nyitottak este és a hétvégeken csakúgy, mint nappal. A tanfolyamokat tanegységenként szervezik, így a hallgatók beiratkozhatnak csupán egy tanegység elvégzésére, de a teljes tanfolyamra is. A beiratkozott hallgatóknak nagyjából a kétharmada olyan programokra jelentkezik, mely országosan elismert szakképesítést ad. A felvételi követelmények igen rugalmasak, általában elegendő a munkahelyi gyakorlat vagy a középiskolai végzettség. Azokon a tanfolyamokon, ahol nem cél a formális szakképesítés megszerzése, nem felvételi követelmény a középiskolai végzettség sem. A tanulmányi szint felmérése is igen rugalmas, az esetek 6 %-ában veszik figyelembe a korábban már elsajátított tudásanyagot vagy a máshol elvégzett tanfolyamokat.

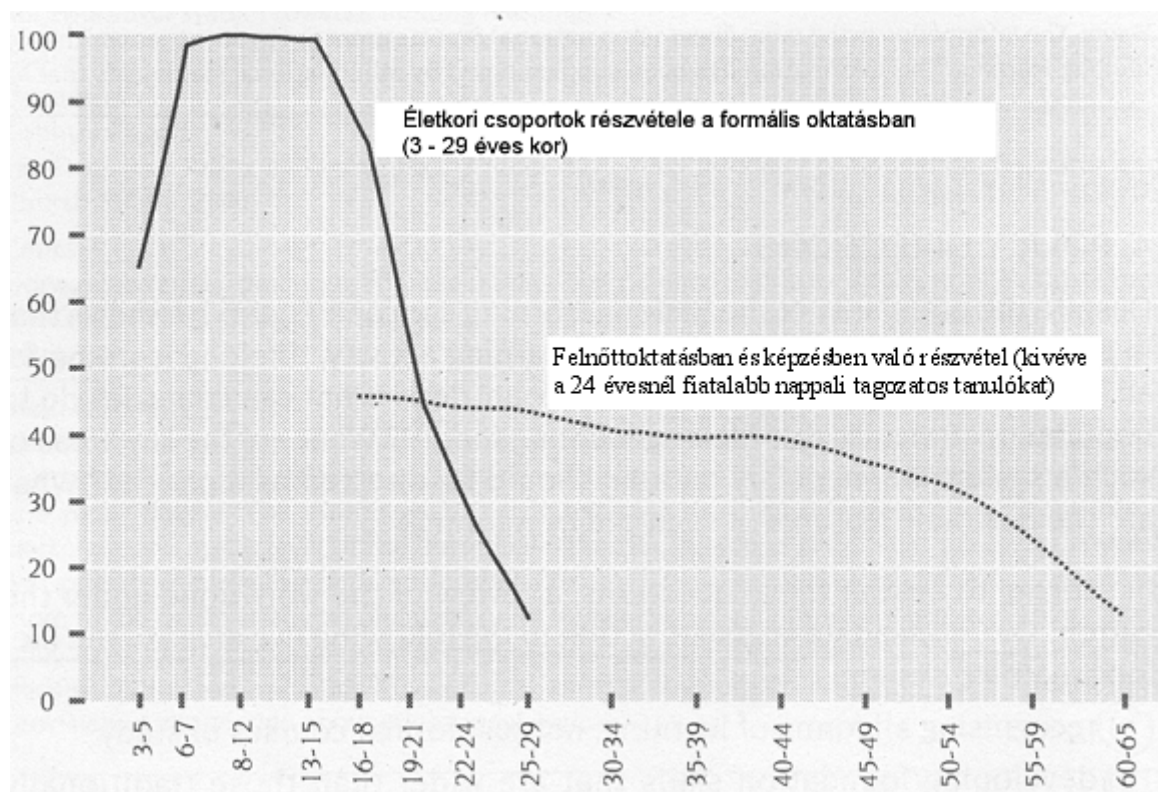
A rendszer egésze a felnőttek szempontjából nagyon barátságosnak minősíthető, éppen ezért a részvételi arány az 1990-es években folyamatosan emelkedett. Az évtized végére nyolc munkaképes korú, 15 és 64 év közötti ausztrál felnőttből egy részt vett ilyesfajta képzésben; a 30 éven felüliekből egy a 14-hez volt ugyanez az arány. 1990 és 1999 között a hallgatók létszáma 70 %-kal nőtt. A 25 éves vagy annál idősebb hallgatók száma 105 %-kal emelkedett, a 30 éven felüliek száma 119 %-kal. 1999-ben a 25 éves vagy annál idősebb hallgatók tették ki az összes létszám kétharmadát, a 30 éven felüliek pedig csaknem az összlétszám felét.

Az oktatásban és képzésben való részvétel az OECD országokban

(Ausztria, Belgium, Kanada, Cseh Köztársaság, Dánia, Finnország, Németország, Magyarország, Írország, Hollandia, Norvégia, Új Zéland, Lengyelország, Portugália, Svédország, Svájc, Egyesült Királyság, Egyesült Államok)

Életkori csoportok részvétele a formális oktatásban (3 – 29 éves kor) százalékos megoszlás, valamint a felnőttoktatásban és képzésben való részvétel (16 – 65 éves kor) súlyozatlan átlag 18 ország adatai alapján, 1998

Beiratkozási arányok %-ban

Forrás: OECD Education Database and International Adult Literacy Survey Database

Amint azt a grafikon is bemutatta, a legtöbb országban a felnőtt lakosságnak kb. a kétharmada egyáltalán nem vesz részt semmiféle szervezett oktatási folyamatban. A kimutatás egy év figyelembevételével készült (OECD és Statistics Canada, 2000). A felnőtt munkavállalók képzéséről készített OECD felmérés (OECD, 1999b) nagy különbségeket tár fel az egyes OECD tagországok között a munkához kapcsolódó képzés terén. A felmérés megállapítja, hogy a munkához kapcsolódó képzésben történő részvétel tovább erősíti az oktatási lehetőségek elérhetőségében már amúgy is létező különbségeket. Ez a következtetés alátámasztja a magas színvonalú alapoktatás jelentőségét, és azt a követelményt, hogy az alapfokú oktatásnak egyenlően elérhetőnek kell lennie mindenki számára. Csak így teremthető alap a felnőttoktatásban való részvételre.

Összefoglalás

Dániában az 1995-ben elfogadott intézkedési terv az általános iskolában alkalmazott oktatást tekinti a legfontosabbnak. Ez szolgáltat biztos alapot a későbbi tanulási tevékenységekhez. A terv állásfoglalása szerint a formális képzési intézmények szolgáltatásainak racionalizálásával szélesebb lehetőségeket lehetne kínálni nemcsak a felnőttek továbbtanulására, hanem a gazdasági élet szereplőivel való együttműködésre is. 2000 májusában a dán parlament intézkedések egész sorát fogadta el annak érdekében, hogy összekösse, egységessé és átláthatóvá tegye a szakirányú továbbképzések és más továbbtanulási lehetőségek rendszerét. Ezáltal egy egységes felnőttoktatási rendszer jött létre. A reformokkal azt akarták elérni, hogy a felnőttek több szinten képezhessék tovább magukat, különösen azok, akiknek korábban nem volt lehetőségük megfelelő tudást szerezni. Cél, hogy minél szélesebb körben elismertté váljon az a fajta tudás, amelyet az ember a munkája során és élettapasztalatával szerez.

A fentebb leírt problémák, amelyek a szakközépiskolában az általános tananyag és a szakmai képzés között merülnek fel, vagy amelyek a szakközépiskolai és a felsőfokú tanulmányok átjárhatóságából fakadnak, különösen az egyetemi szintű képzéssel kapcsolatosan, nagyon hasonlatosak azokhoz a problémákhoz, amelyek a felsőfokú szakmai képzés és az egyetemi szintű szakmai képzés között adódnak. Nincs általánosan elfogadott megoldás a felsőfokú oktatás különböző szintjein megszerzett tudásanyag elismertetésére a partnerintézményekben, és az átjárhatóság is problémásnak bizonyul. A harmadfokú képzési intézményeknek el kellene ismerniük minden olyan tudást, melyre a hallgató már korábban szert tett; függetlenül attól, hogy az a harmadfokú képzési intézményen belül vagy kívül történt-e. Vannak olyan rugalmas, nem egyetemi szintű felsőfokú szakképzést nyújtó intézmények – ilyen például Észak Amerikában a Community College-ek rendszere vagy Ausztráliában a TAFE főiskolák –, amelyeknek sok előnyük van a tanulási irányok megválasztásánál.

Rugalmas a felvételi rendszerük, a hallgatók, amennyiben néhány területen hiányosságaik vannak, alapozó képzéseket választhatnak, valamint a nevezett iskolák a tanulási programok olyan széles választékát kínálják, hogy azok a hallgatók egyedi igényeihez könnyen illeszthetők.

Felhasznált irodalom:

Education Policy Analysis. 2001 OECD.Paris 10p.

<http://www.ayrcoll.ac.uk/>

<http://www.candi.ac.uk/>

<http://www.mit.edu:8001>

<http://www.educationworld.com/>

<http://www.iol.ie/~grangecc/grange.html>

<http://www.ncl-coll.ac.uk/index.html>

<http://www.angelfire.com/pe/riversdale/>

<http://www.iwightc.ac.uk/>

<http://www.c3.hu/~mediaokt>

Országtanulmányok. Eurydice-OM- Kézirat 2001